

8 знаменитих жінок, які кардинально змінили Київ

Вродою та гордістю прадавнього міста на Дніпрі за всіх часів були жінки. Навіть літописний переказ про підставу Києва не забуло згадати поруч із братами Києм, Щеком і Хоривом їх сестру Либідь. Наші землячки своїм розумом і красою приносили славу місту, багато знаменитих чоловіків тільки поруч із киянками знаходили щастя...

КНЯГИНЯ ОЛЬГА (ок. 890 - 969)

Дотепер історикам важко зорієнтуватися: де в розповідях про київську княгиню Ольгу закінчуються легенди й починаються факти. Часом достатньо просто зіставити літописні дати, щоб розсипалася уява, навіяна устояним міфом.

Так, у відомому фільмі "Легенда про княгиню Ольгу" київська "перша леді" з'являється молодою і гарною месницею за чоловіка Ігоря, по-звірячому вбитого повсталими древлянами.

Насправді Ольга овдовіла в 945-му, на шостому десятку років. І не ображена любов рухала нею, коли вона прирікала вогню древлянську столицю Іскоростень. Розумна й владна жінка нарешті дочекалася престолу. Вона відразу дала зрозуміти своїм васалам, що рука її куди твердіше, ніж у покійного чоловіка, який вивіз її із Пскова ще дівчинкою. Княгиня не квапилася розстатися зі своїми повноваженнями навіть тоді, коли здорослішав її син і спадкоємець Святослав, при якому вона формально вважалася регентшею. Син влаштував удалині від Києва побоїща з хазарами - Ольга правила в стольному граді.

Найгучнішою подією в житті Ольги став її візит у столицю Візантії - Константинополь. Киянка примусила самовпевнених візантійців зважати на неї як на рівноправного партнера. Але разом з тим пішла на рішучий вчинок заради "інтеграції у світове співтовариство" - прийняла християнство. І вона стала першою жінкою на Русі, приліченою до лику святих. Як церква, так і світські історики віддають їй належне. А до відтвореного в наші дні на Михайлівській площі монумента святої княгині роботи скульптора Івана Кавалерідзе вишиковується черга молодят під час весільних церемоній.

НАТАЛЯ ДОЛГОРУКОВА (1714-1771)

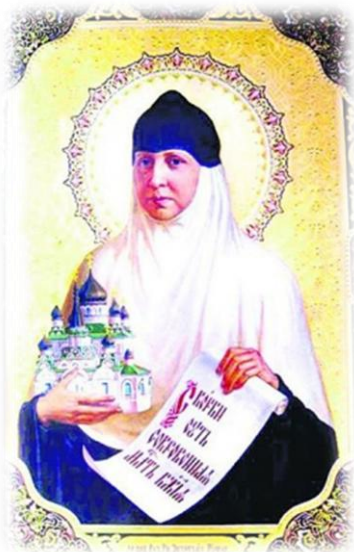

Здавалося б, улюблену дочку знаменитого петровського фельдмаршала й казкового багатія Бориса Шереметева чекало в житті одне тільки щастя. Зовсім ще юною, в 16 років, вона стала нареченою гаряче коханого князя Івана Долгорукова - блискучого кавалера, фаворита молодого царя Петра II. Однак перед самим їхнім весіллям цар помер від віспи. Нареченому загрожувала неминуча опала, але дівчина залишилася відданою йому й пішла під вінець.

Цариця Ганна Іоанновна ненавиділа й переслідувала Долгорукових. Князя Івана вона заслала, потім стратила. Наталя Долгорукова розділила із чоловіком заслання й усі тяготи долі, а після його загибелі пішла в Києво-Флоровський монастир, де прийняла постриг під іменем сестри Нектарії. Тут пройшли останні роки її життя. Тут же вона написала для онуків мемуари - "Своеручные записки", що стали правдивим документом тієї епохи. Її по праву можна назвати однією з найвідоміших черниць Києва.

Княгиня заповіла монастирю значні багатства. Поховали її біля входу в Успенський собор Києво-Печерської лаври. А зроблений нею подвиг любові й вірності втілюється у віршах і романах, став прикладом для майбутніх поколінь.

ГАЛШКА ГУЛЕВИЧЕВНА (1577-1642)

Родовита й освічена українка Галшка Гулевичевна була дружиною багатого шляхтича та володіла великою садибою на Подолі, що становив у ту пору основний район Києва. Вона була вихована в православній вірі, однак початок XVII століття став періодом наполегливого просування в Україні церковної унії, насадження греко-католицької релігії. Для захисту православ'я в Києві було створене братерство. І Галшка прийшла йому на допомогу. В 1615 році вона оформила "фундуш" (дарчу) на свою

ділянку землі, яку пожертвувала Київському братерству для того, щоб на ній була обладнана православна обитель і створена школа.

Так почалася історія знаменитого навчального закладу, який надалі прославився своїми традиціями, педагогами та вихованцями по всій Східній Європі. Для школи Київського братерства багато зробив митрополит Петро Могила, і від його імені вона потім стала називатися Києво-Могилянською академією.

У наш час в "Могилянці" не забувають про заслуги безкорисливої радетельниці української освіти. Розповіді про багату подіями історію академії незмінно починаються із вдячного згадування про Галшку Гулевичевну.

ПРЕПОДОБНА НАСТАСІЯ КИЇВСЬКА (1838-1900)

Ще одна знаменита київська черниця - уроджена принцеса Ольденбургська Олександра Петрівна Романова. Велика княгиня вийшла заміж за брата імператора Олександра II. Але важка травма надовго прикувала її до постелі. Тому вона залишила придворне життя й перебралася в Київ - місце знаменитих православних церков і святинь. Тут, на придбаній ділянці землі, вона в 1889 році заснувала жіночу обитель.

У липні того ж року Олександра Петрівна одержала зцілення, знову встала на ноги. Після цього вона прийняла таємний постриг під іменем черниці Настасії й назавжди залишилася у своєму монастирі. На утримання обителі та влаштованій при ній безкоштовній лікарні найясніша подвижниця до кінця своїх днів віддавала всі сили й кошти. Побудований по її волі в монастирі Миколаївський собор донині залишається найбільшим храмом Києва. Нарівні з іншими сестрами черниця Настасія несла слухняність, доглядала за хворими як проста доглядальниця.

Тут же, в обителі, фундаторку поховали. В 2009 році відбулося прославлення Преподобної Настасії Київської в лиці місцевошановаих святих; її моці тепер становлять святиню Покровського монастиря.

ВАРВАРА ХАНЕНКО (1852-1922)

Дочка великого цукрозаводчика й прославленого мецената Ніколи Терещенко стала дружиною юриста й підприємця Богдана Ханенко - нащадка українських козацьких старшин. Чоловік захоплювався збиранням предметів мистецтва, і дружина незмінно допомагала йому. Подружжя Ханенко зібрало в київському особняку на Терещенківській, 15, значну колекцію художніх скарбів, у якій були багато представлені зразки як західної, так і східної культури.

Богдана Ханенко не стало в травні 1917 року. Варвара Миколаївна розділяла його мрію - створення в Києві загальнодоступного музею мистецтв. Вона зробила все для здійснення цього задуму. У найтяжчі роки Громадянської війни вдова зуміла зберегти колекцію від вивозу та розгарбування - і передала її в розпорядження української академії наук.

При радянському режимі до щедрої дарувальниці віднеслися без усякої поваги, відсторонили її від музейних справ. Померла вона в бідності. На могилі подружжя Ханенко у Видубицькій обителі довгий час стояв скромний хрест від вірної покоївки Дуняши. Але тепер там установлений гідний пам'ятник, а ми любуємося добутками Веласкеса, Перуджино, Рубенса й інших великих майстрів у Музеї мистецтв, що носить ім'я Богдана й Варвари Ханенко.

МАРІЯ ЗАНЬКОВЕЦЬКА (1854-1934)

Життєвий шлях Марусі Адамовської (справжнє прізвище знаменитої акторки) почався в селі Заньки на Чернігівщині, у дрібнопомісній дворянській родині. Доля її складалася цілком заурядно: заміжжя з офіцером, переїзди, гарнізонне суспільство... Але участь Марії в аматорських спектаклях і концертах показало, що вона народжена для сцени. І молода жінка знайшла в собі сили круто змінити лінію свого життя. Вона залишила чоловіка, прийняла сценічне прізвище від назви рідного села - і ввійшла в історію нашої країни як символ української жіночності, як велика драматична акторка Марія Заньковецька.

Слава артистки була воістину легендарною. Петро Чайковський подарував їй букет і стрічку з написом "Безсмертній від смертного". Лев Толстой після її виступу в спектаклі "Наймичка" по п'єсі Карпенко-Карого випросив у Заньковецької на пам'ять хустку, яку зберігав як реліквію. Її внесок у створення українського національного театру, у закладення його кращих традицій дуже великий.

Останні роки життя Марія Костянтинівна - перша народна артистка України - провела в невеликому будинку на окраїні Києва, на нинішній Червоноармійській, 121. Тепер тут відкрита меморіальна експозиція з фотознімків, афіш, документів, особистих речей артистки. А в Маріїнському саду, недалеко від Маріїнського палацу, встановлений невеликий, але дуже виразний пам'ятник Заньковецькій роботи скульптора Галини Кальченко.

ОКСАНА ПЕТРУСЕНКО (1900-1940)

Дочка ремісника та куховарки Оксана не відвідувала ні музичних шкіл, ні консерваторій. Уже в зрілому віці співачка вступила до Київського музично-драматичного інституту, але провчилася всього рік - кошти не дозволяли. Проте вона постійно одержувала уроки акторської майстерності в досвідчених партнерів - і не тільки у вокалі, але й у мистецтві драми. Достатньо сказати, що

Оксану Петрусенко вважав своєю улюбленою ученицею великий український артист Панас Саксаганський.

Солістка набиралася творчого досвіду в мандрівках по провінції з пересувними трупами, в оперних театрах різних міст... Нарешті трапилося те, що давно повинне було трапитися: з 1934 року Оксана Петрусенко співала в Київській опері. А в 1936-му настала її зоряна година. У складі театральної трупи співачка приїхала в Москву на Декаду української літератури та мистецтва. Поруч із нею були інші прославлені солістки, однак московські гастролі стали тріумфом Оксани. По всій країні рознеслася слава про талант української прими, про її голос різючого діапазону, моці та чистоти. Київська публіка боготворила її. Виконані нею головні партії в таких операх, як "Наталка Полтавка", "Аїда", "Туга", викликали потік захоплених відгуків. Здалося б, перед співачкою відкрилася простора дорога визнання та слави... але маленький тромб раптово зупинив її серце.

Надгробний напис на Байковому цвинтарі говорить, що тут похована народна артистка СРСР Оксана Петрусенко. Формально це невірно: Оксана Андріївна встигнула одержати лише звання народної артистки УРСР, призначене їй за рік до передчасної кончини. Але, по суті, ніякої помилки немає. Важко собі представити співачку, більш гідну всенародної слави й найвищого титулу.

ЛЕСЯ УКРАЇНКА (1871-1913)

Лариса Косач-Квітка народилася в інтелігентній родині: її батько Петро Косач був юристом; мати, Ольга Драгоманова-Косач (Олена Пчілка), відіграла видну роль в українськiм літературному і громадському житті.

З малих років Леся долучилася до поезії. Але трагічною прозою її долі стала важка хвороба, з якою вона була змушена боротися аж до передчасної кончини. Заради подолання недуги Лесі Українці доводилося подовгу жити й лікуватися в теплих південних містах. А потім вона знову й знову приїжджала в Київ, де писала вірши, поеми, драми, одночасно готовила до друку свої збірники, трудилася над літературними перекладами, журнальними статтями, рефератами... Тут вона святкувала творчі перемоги - і піддавалась брутальним переслідуванням з боку влади.

Як нікому іншому, Лесі Українці вдалося з'єднати традиційну бунтарську енергетику української поезії з філософською мудрістю та ніжними ліричними інтонаціями. Своєю творчістю вона переконливо продемонструвала, що українська література - повноправна та повноцінна галузь літератури європейської й світової.

У Києві шанують велику поетесу. У її честь названі бульвар, площа, театр, їй присвячені монументи та пам'ятні дошки. Могила Лесі Українки на Байковому цвинтарі - місце незмінного паломництва шанувальників її музи. А на вулиці Саксаганського (колишньої Марвінсько-Благовіщенської), 97, де Леся колись жила у квартирі матері, тепер діє літературно-меморіальний музей.

Автор: Михайло КАЛЬНИЦЬКИЙ